

lag af kildematerialet. Den kongerække som Saxo stiller op er helt klart hans eget værk på grundlag på stumper af ældre rækker og fyldt ud med en ekstra Gorm og Harald i 9. bog og en Bjørn og Harald i 8.

I et særligt kapitel om værkets matematiske hemmeligheder s. 92-97 gøres der rede for tolvtallets betydning. Det skal ikke afvises – og selv i 9. bog kunne man godt tænke sig at Saxo måtte gøre en kraftanstrengelse for få en helhed ud af det sprøde kildemateriale men verificeres kan systemet i hvert fald ikke. Saxo har i Sigurd Kværndrup fundet sin overmand i sindrig fortolkning, og i opstillingen af kongerækken er der gjort meget bastante til- og fravalg for at nå de tolv konger pr. cyklus. Også disse cykler er vanskelige at kapere: hvorfor er der så forskelligt antal af bøger pr. cyclus? Det forekommer mig evident at både boginddelingen og andre delinger (Kværndrups 12-tals ordning, min egen firdeling, ja hele adskillelsen mellem sagnhistorie og »rigtig« historie) må være gjort efter at *Gesta Danorum* var færdig eller i alt fald gennemtænkt.

Efter min mening er Saxo meget lettere på hånden, for eks. når han tilsyneladende bryder systemet med en konges død som afslutning på en bog i skellet mellem 3. og 4. bog, mellem 7. og 8. bog og allermest markant mellem 14. og 15. bog. Mit eget forslag, at der med en firdeling af de 16 bøger ligger et ønske om en kirkehistorisk ramme om værket, er naturligvis ikke noget bevis, men det løser flere problemer end Kværndrups fortolkning.

Når alt det er sagt – og der er mange andre, væsentlige ting der kunne diskuteres – vil jeg dog slutte med at jeg har læst *De tolv principper hos Saxo* med interesse og fundet inspiration til videre studier. Færdig med ham bliver vi aldrig.

Inge Skovgaard-Petersen

WOLFGANG REINHARD: Geschichte der Staatsgewalt. Eine vergleichende Verfassungsgeschichte Europas von den Anfängen bis zur Gegenwart. München, C.H. Beck, 1999. 631 s., ill. DM 98.

Undertitlen snyder, for der er ikke tale om en snæver forfatningshistorie, men en bredt favnende fremstilling af den europæiske stats udvikling. Ambitionen har været at skrive en historisk antropologi for den europæiske politik sammenflettet med institutionshistorien. I den kompakte indledning fremlægges det teoretiske grundlag for denne krævende ambition. De vigtigste udgangspunkter er Max Weber og Niklas Luhmann, hvis begreber også anvendes gennem fremstillingen.

Bogens opdeling er primært tematisk, sekundært kronologisk. De enkelte lande beskrives inden for denne ramme som varianter af det samme mønster. Tidsrammen strækker sig fra højmiddelalderen til 1990'erne med et tyngdepunkt i tidlig nyere tid. Den geografiske ramme er vid, med en meget fyldig behandling af Sydeuropa og en ikke ringe af Østeuropa og Skandinavien. Også spredningen af den europæiske statsmodel til den øvrige verden er dækket. Den nordiske læser bemærker kun meget få faktuelle fejl eller skæve tolkninger, hvad der siger meget godt om værkets kvalitet som helhed. Bibliografien (76 sider) er mangesproget, forbløffende opdateret, og opdelt efter de enkelte underafsnit. Værket rummer således fortræffelige, selektive bibliografier til mindst et par hundrede emner. Spændvidden kan illustreres med nogle titler: Mænd og kvinder (i regeringen af monarkier), Republikansk diskurs (før 1700), Fyrsters herredømme over kirken, Fiskal ensretning i 1800-tallet, Repres-

sion og politi, Hemmelige tjenester, Legalitet og bestialitet (i den totale stat).

Bogens organisation er formet af dens centrale teser: At staten på ingen måde er nogen filosofisk størrelse uden for historien, men et i høj grad dynamisk fænomen som er blevet opfundet på et bestemt punkt i tid og rum, nemlig i Europa i tidlig nyere tid. At det er monarkierne der har den helt dominerende rolle i processen indtil ca. 1800, og at bystater, participation fra neden, stænder og republikker må vurderes ud fra dette. Og at staten nu er i nedgang, ikke bare på grund af den stigende magt i et stigende antal internationale organisationer, men også på grund af en række indre problemer, som kort kan karakteriseres som for meget stat i Europa og for lidt stat i store dele af tredje verden.

Et kolossalt emne bliver således behandlet med høj kvalitet og nådeløs lærdom, som man kan vente det af en af Tysklands mest fremtrædende historikere. Fremstillingen er klar, præcis, faktamættet og kompakt som i et leksikon. Det er en bog man læser langsomt, og det er nok også bedst hvis læseren ikke helt savner lærdom om Europas historie i forvejen. Til den interesserede læser kan bogen anbefales på det varmeste.

Gunner Lind

FRANK BIRKEBÆK, ERNST VERWOHLT OG METTE HØJ (red.): Roskilde bys historie. Bind. 2. 1536-1850. Karl Erik Frandsen: Nedgangstider 1536-1753. Claus Bjørn: Vækstår 1753-1850. 319 sider. Ill. med kort, grafer, register, fotos i farve og sort-hvid. English summary. Roskilde bys historie. Bind 3. 1850-1970. Per Karlsson: Under den nye samfundsorden 1850-1917. Jørgen Vogelius: Det offentlige liv 1850-1917. Eva Tønnesen: Roskilde 1917-1970 – en by i vækst. 410 sider. Ill. med kort, grafer, register, fotos i farve og sort-hvid. English summary. Udgivet af Historisk Samfund for Roskilde Amt og Roskilde Museums Forlag. 1998. Bind 2 og 3 sælges kun samlet for kr. 650.

Roskilde har ved flere lejligheder været i Danmarkshistoriens centrum. Her ligger de fleste danske monarker begravet, det var Danmarks åndelige hovedstad indtil bispesædet flyttedes med reformationen i 1636, her mødtes øernes Stænderforsamling for første gang i 1835, og endelig må man ikke glemme, at traktaten med tabet af Skånelandene også undertegnedes her i 1658. Disse storpolitiske begivenheder afspejles i Roskildes historie. Tiden fra 1536 var en nedgangstid, Reformationen i udgangsåret, nedlæggelsen og siden nedbrydelsen af klostrene, senere svenskekrigene og enevældens skatteforhøjelser, iblandt alt andet ildebrande og epidemier. Trods den rolige udvikling i den lange fredsperiode fra 1720, var det vel først med den økonomiske opgang fra 1830'erne og jernbanens grundlæggelse, at Roskilde igen begyndte at vokse.

Der er således dramatiske begivenheder en masse at tage af, men alligevel virker disse beskrivelser, især første del af bind 2, noget tørre. Der er særdeles kompetente fremlæggelser af land-by relationer, forvaltningen, erhvervsfordelingen, topografien (herunder nogle fremragende kort), senere den politiske historie, industrialiseringen, foreningerne, m.m., og det manglende noteapparat, meget forståeligt i et værk som dette, opvejes af gode kommenterede litteratur- og arkivgennemgange. Begge bind vil utvivlsomt fungere godt som opslagsværker, men der mangler indlevelse i livsformer og mentalitet. Der er årstal for nedrivelsen af klostrene, men intet om tanker og følelser ved religionsskiftet, hekseprocesser, men ingen magi og folketro, opremsning af lejermålsbøder, men